

KARSOLOGICKÁ MAPA PLOŠINA SKALKA

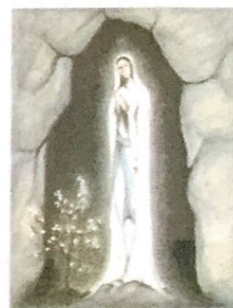
MORAVSKÝ KRAS – jih

evidence krasových jevů

ZD ČSS 6-26 Speleohistorický klub Brno
(ve fázi vzniku, první pracovní verze, 23.4.2004)

Marek P. Šenkyřík

ACTA SPELEOHISTORICA 2/2005

Marek Poustevník - Šenkyřík
Objev vchodu Barunčiny jeskyně
Pod Svatými schody
v jižní části Moravského krasu

Česká speleologická společnost
Speleologický průzkum poustevník Marek
Brno, 2005

Objev vchodu Barunčiny jeskyně pod Svatými schody v Ochozském žlíbku v jižní části Moravského krasu

(nálezková zpráva)

Marek Poustevník – Šenkyřík,
Česká speleologická společnost
Speleologický průzkum poustevník Marek

Haiku úvodem

*Mám jít spát na Pekárnu?
Né, já patřím na Švéduv stůl!*
2004

Historie objevu

Silvestrovskou noc 2004/2005 trávím v poustevnickém osamění v Hádeckém údolí. Ve večerních hodinách procházím kolem potměšlé Pekárny a jdu na Doupě. Usedám na Útesu rozhledů a hledím z výšky do nočního tichého údolí. Potom se vracím na Pekárnu uvařit si čaj. Na zpáteční cestě Mokrskou plošinou se nebe náhle rozzářilo vzdálenými výboji ohňostrojů. „Už je to tady“, pomyslel jsem si. Milióny lidí právě propuká v novoroční veselí. Já však tiše vstupuji do temného portálu jeskyně Pekárny, a z klacíků, které zde zbyly po tábornících, si zapaluji ohniček. Vařím si čaj a přitom dlouze hledím do plamenů ohně. Jsem tu sám, a tak začínám nahlas zpívat novoroční modlitby.

Náhle vidím, že z nočního údolí vystupuje vzhůru k jeskyni nějaká osamělá postava. V nočním šeru rozpoznávám dívčí siluetu. Přichází sama. Když se přiblíží, tak se ji ptám: „Kdo jsi dobrá vílo?“

„Poustevnice Barunka“, odpovídá mi. Silvestrovskou noc trávila sama u nedaleké Hadí díry. Když ale uslyšela můj zpěv, tak se přišla na mne podívat.

Zvu poustevnici Barunku ke svému ohýnku, a celou noc si pak spolu povídáme o všech možných tajemstvích života, a přitom popijíme silvestrovský čaj. Ráno se rozcházíme každý svoji vlastní cestou...

První novoroční den sestupuji z Pekárny na dno údolí a odtud jdu Ochozským žlíbkem do Ochozi. Přitom se jako obvykle rozhlížím po okolních svazích a hledám skryté závrtky. Náhle se mi dere z úst tichý překvapený výkřik: „To se mi snad zdá!“ Nad skalkou v nárazové stěně Ochozského potoka, dvacet metrů vpravo od Paleoponoru vidím trychtýř propadliny! Prošel jsem tu již tisíckrát, ale závrtku jsem si nikdy nevšimnul. Provádím průzkum deprese, a zjišťuji, že je zde zavalen jeskynní portálek. V literatuře dosud o této lokalitě není zmínky. Rozhoduji se proto, že objev této nové jeskyně jižní části Moravského krasu, pojmenuji na památku poustevnice Barunky, jejím jménem.

Karsologická poloha lokality

Nově objevený zavalený jeskynní vchod, který zde nazývám č. 1421A „Barunčina jeskyně Pod Svatými schody“ (N 49⁰ 14.673, EO 16⁰ 44.854, +- 10 m) se nalézá v jižní části

Moravského krasu, v malém vápencovém hřbítku mezi Ochozským žlíbkem a Hádeckým údolím, který místní lid od pradávna nazýval Svatými schody. Tento velmi romantický skalní útvar, je po své východní straně obtékán Říčkou, a po své západní straně pak Ochozským potokem. Oboustranným erozním útokům těchto vodních toků dodnes odolala už jen velmi malá skalní ostrožna, 10 až 25 m vysoká, asi 350 m dlouhá, a max. 150 m široká. V nejužším místě je tento geologicky zanikající hřbítok v prostoru mezi oběma údolími tvořen už jen šíjí, která je při základně široká pouze 50 m.

Protože je skalní hřbítok Svatých schodů velmi exponován erozním tlakům Říčky i Ochozského potoka, jsou zde mimořádně příznivé podmínky pro jeho intenzivní erozní poddolování. V přítomné chvíli známe pod Svatými schody systémy paleoponorných jeskyní č. 1418 Málčina (délka chodeb 190 m), č. 1420 Nepotýrka (délka systému 120 m), č. 1415 Švédův stůl (22 m) a č. 1421 Paleoponor (6,5 m) (HIMMEL, J.- HIMMEL, P., 1967).

Tyto paleoponorné jeskyně však zcela jistě nejsou pod Svatými schody osamoceny a velká část podzemních prostor zde zůstává dodnes neobjevena. Např. tudy musí někde téci do svých Vývěřů pod Lysou horou neznámou trativodnou chodbou podzemní Říčka. Podzemní cestu Říčky, která je dodnes prakticky neznámá, vytyčují ze dna Hádeckého údolí směrem pod Svaté schody linie závrťů a ponorů, a též kolorační experimenty. Neznámé jsou též odvodňovací chodby směřující pod Lysou horu z Málčiny, Netopýrky i Paleoponoru.

Z hlediska praktické speleologie vápencový hřbítok Svatých schodů představuje jen sekundární krasový problém, který je možné probídat spíše jen pro vlastní radost a potěchu duše, než s vidinou dlouhých objevů. Vápencová troska skalního hřbítka Svatých schodů je totiž půdorysně přísně omezeným malým územím o ploše cca 350 x 150 m, nalézající se již blízko hladině podzemní vody, a proto není tato lokální problematika speleology nijak žhavě řešena. Přesto by i zde, v případě vzájemného propojení jednotlivých, vzájemně izolovaných jeskyních celků, došlo ke vzniku jeskynního systému bludištního charakteru, i s kilometrovou délkou.

Recentní podzemní odvodňovací cesty se pod Svatými schody již nacházejí v těsné blízkosti hladiny podzemních vod vyvěrajících ve Vývěřech Říčky I. a II. pod Lysou horou. Vývěry Říčky jsou sice od Svatých schodů ještě 700 m vzdálené, ale přesto lze očekávat brzké zanoření odvodňovacích trativodů z podzemí Svatých schodů do trvale zatopených předvývěřových sifonů freatické zóny. Proto zůstává nezodpovězenou otázkou, nakolik je speleologicky reálný průnik odtokovými chodbami Netopýrky, Málčiny, či Paleoponoru, do předpokládaných vodních jeskyní za Ochozským žlíbkem pod Lysou horou

Jeskynní systémy pod Svatými schody však mají svůj velký význam zejména v duši člověka, který zde dodnes nachází to, co jinde v Moravském krasu už marně hledá. Jeskyně Netopýrka a jeskyně Málčina nabízí totiž jednu z posledních příležitostí svobodné prohlídky středně velké jeskyně, jejíž přírodní duch není pozměněn betonovými chodničkami, umělým osvětlením a profesionálním personálem. V době, kdy je většina srovnatelných lokalit v Moravském krasu běžnému návštěvníkovi uzamčena, může nekonformní, skautsko - trampský návštěvník najít v jeskyních Netopýrce a Málčiny jednu z posledních příležitostí, kde může plazením v blátě dobrodružně (a přitom bezpečně), uspokojit svoji touhu po tajemství, a romantice. Obě tyto jeskyně (v nichž není co zničit) již mají v tomto směru svoji dlouhou tradici, a je proto velmi osvícenecké, že když zůstávají otevřené...

Popis nově objevené lokality

Zavalený vchod jeskyně č. 1421A Baručiny Pod Svatými schody se nachází na souřadnicích GPS N 49⁰ 14.673, EO 16⁰ 44.854 (+- 10 m) v dolní části levého břehu Ochozského žlíbku, v místě nápadné nárazové stěny Ochozského potoka z lavicovitě uložených vápenců. Při patě této nárazové stěny je známa jeskyně č. 1421 Paleoponor, od níž se 20 m jižně po proudu potoka nalézá zavalený vchod j. č. 1421A Baručiny. Závrtek, který

na existenci jeskyně upozornil, se zde zřejmě propadl již před více roky, a je geologicky mladý. Jeho kruhová nálevka o průměru 3 m vznikla v prudce sešikmeném svahu Svatých schodů, ve výšce cca 7 m nad hladinou Ochozského potoka. Propad v hloubce –1 odhalil relikv portálu jeskyně. Bližším prozkoumáním nárazové stěny Ochozského potoka v prostoru pod závrtkem jsem zjistil, že se zde velmi pravděpodobně nachází zavalený jeskynní portál větších rozměrů. Šířka jeskynního vchodu by měla být při stropu klenby 1,5 m a výška zavalené chodby i více než 2 m.

V závalu, který pravděpodobně uzavírá neznámé pokračování jeskyně, vystupuje vápencová suť a svahová hnědá hlína, holocénního stáří. Tektonická puklina, která se zde uplatňuje, má směr 67° , a směřuje k jeskyni č. 1420 Netopýrka, která je odtud vzdálena 100 m. Speleologicky zajímavý ponor Říčky pod Netopýrkou, je odtud přes hřeben hřbitku Svatých schodů 160 m daleko. Barunčina jeskyně tedy směřuje do prostoru, kudy by měla téci neznámou jeskynní strukturou podzemní Říčka.

Archeologická indicie

Vzhledem k rozměrům zavaleného jeskynního vchodu (pravděpodobně více než 2 x 1,5 m), a zejména díky pozici objevené lokality v hustě pravěce osídlené krajině, je naděje, že vstupní zával mohl zakonzervovat volnou dutinu, s možným archeologickým obsahem. Propadlý strop jeskynní chodby s následným sesuvem svahové hlíny, vytvořil pod závrtkem pravděpodobně menší lokální zával, za nimž se mohou již ve vzdálenosti několika metrů nacházet volné neznámé prostory. Barunčina jeskyně Pod Svatými schody se nachází pouhých 65 m daleko od zadního vchodu šamanské jeskyně Švédův stůl, tzn. na dohled od místa objevu slavné „Ochozské čelisti“ neandertálce. Pouze 250 m vzdušnou čarou je to odtud daleko k hlavní moravské pravěké jeskynní stanici, Pekárně. Osídlena byla samozřejmě též celá řada dalších okolních jeskyní.

O objevu zavaleného vchodu archeologicky svůdné Barunčiny jeskyně pod Svatými schody jsem již proto informoval doc.PhDr. Martina Olivu, vedoucího Ústavu Anthropos MZM Brno, který je připraven převzít archeologickou garanci nad speleologickým průzkumem této lokality.

Závěrečné doporučení speleologického průzkumu

Vchod do Barunčiny jeskyně pod Svatými schody se nalézá na mimořádně malebném, a ekologicky hodnotném zákoutí přírody, nesoucího ducha dávných dob, který nesmí být narušen. Je to místo, které je pro senzitivního člověka opravdu esteticky mimořádně citlivé na jakýkoli civilizační zásah. Ochozský žlíbek je např. jedno z posledních údolí Moravského krasu, jimž dodnes nevede silnice, a i proto je zvláště chráněný jako součást přírodní rezervace. Svou velkou estetickou hodnotu zde má i pouhá svahová suť při dně žlíbku porostlá mechem...

Speleologický průzkum této lokality, nalézající se v těsné blízkosti turisticky vyznačené cesty, by tedy bylo nutné provést mimořádně citlivě. Technologicky je však speleologický průzkum Barunčiny jeskyně Pod Svatými schody přes vysoké ekologické požadavky v podstatě reálný. Mezi vchodem jeskyně a níže ležící turisticky značenou cestou na dně žlíbku, lze mezi stromy snadno napnout 10 m dlouhé lano, a pomocí této (dočasné) transportní lanovky překlenout esteticky citlivou část svahu žlíbku. V tomto případě by byl odůvodněný i realizovatelný požadavek zajistit odvoz vytěženého materiálu na vhodnou deponii mimo přírodní rezervaci. Odstraněním závalu by vynikl krásný přírodní výtvar v podobě nového portálu jeskyně, pravděpodobně erozního původu, jejíž objev by mohl být svým významem srovnatelný s jeskyní Netopýrka, či Málčinou... Speleologicky zajímavý se začíná též jevit sousední j.č. 1421 Paleoponor, jehož průzkumem by se snad mohlo podařit

dosáhnout podzemní Říčky, před jejím odtokem pod Lysou horu, či neznámých prostor jižně jeskyně Málčiny.

Dovětek

Konzultací s místním znalcem Petrem Kosem (ZO 6-12) jsem zjistil, že tato lokalita byla již dříve známa starému ochozskému speleologovi Janu Hynštovi, ale protože o její průzkum nikdo neprojevil zájem, upadla téměř v zapomnění. Za prvotního objevitele propadlého závrtku na Svatých schodech je tedy nutné považovat „Dědu Ochoza“ Jana Hynšta.

Zcela nad rámec tohoto příspěvku činím na tomto místě ještě literární záznam o jiné, nedaleké neevidované jeskyni. Nachází se při úpatí Lysé hory, na pravém břehu Hádeckého údolí, 50 m od vyústění Ochozského žlábků. Její vchod je otevřen na souřadnicích GPS N49⁰ 14.603', EO 16⁰44.730 (+- 10 m) při úpatí skály, ve výšce asi 8 m nad korytem Říčky. Vstupní, uměle vykopaná šachtička, je 1,5 m hluboká a pod kořeny smrku ústí do 3 m dlouhé plazivky. Jeskynní chodbička je široká 1 m a v klenbě 0,65 m vysoká, směřuje k SZ, a je založena na korozně rozšířené mezivrstevní spáře. Jeskyně ve vzdálenosti 3 m od vchodu končí neprůlezným snížením mezivrstevní spáry s odhaleným skalním dnem. Přes svoji strategickou polohu, se tato lokalita nejeví být perspektivní k průniku do předpokládaných, nedalekých neznámých jeskynních struktur pod Lysou horou.

Této velmi nenápadné jeskyňce, skryté za smrkem při úpatí Lysé hory, jsem si všiml již v r. 1985, ale již tehdy to bylo opuštěné speleologické pracoviště. Jako autora tohoto starého objevu se mi podařilo vypátrat speleologického dědu Jana Hynšta. On sám tuto jeskyni nazval „Ludmilou“, na památku matky své ženy. Přiřazuji na tomto místě jeskyni Ludmila evidenční číslo 1421B.

Poděkování

Autor děkuje panu Miloši Žalmanovi a firmě GP s.r.o. Brno, Roosveltova 9, za sponzorství GPS navigačního systému, s jehož pomocí byla sestavena karsologická mapa ostrohu Svatých schodů v údolí Říčky, publikované v tomto sborníku (přesnost měření +-10 m).

Zvláštní poděkování směřuji Bobovi Klváňovi a Chajovně Zadní Trakt Brno, Dominikánské nám.7, za to, že mi umožnil v harmonickém prostředí své podzemní čajovny sepsat toto literární dílko.

Literatura

HIMMEL, J. – HIMMEL, P., 1967: Jeskyně v povodí Říčky. ZK ROH KSB. Brno.
ŠENKYŘÍK, M.P., 2005: Objev vchodu Barunčiny jeskyně pod Svatými schody v jižní části Moravského krasu. Nálezová zpráva. Acta Speleohistorica, 2/2005, 6 s.

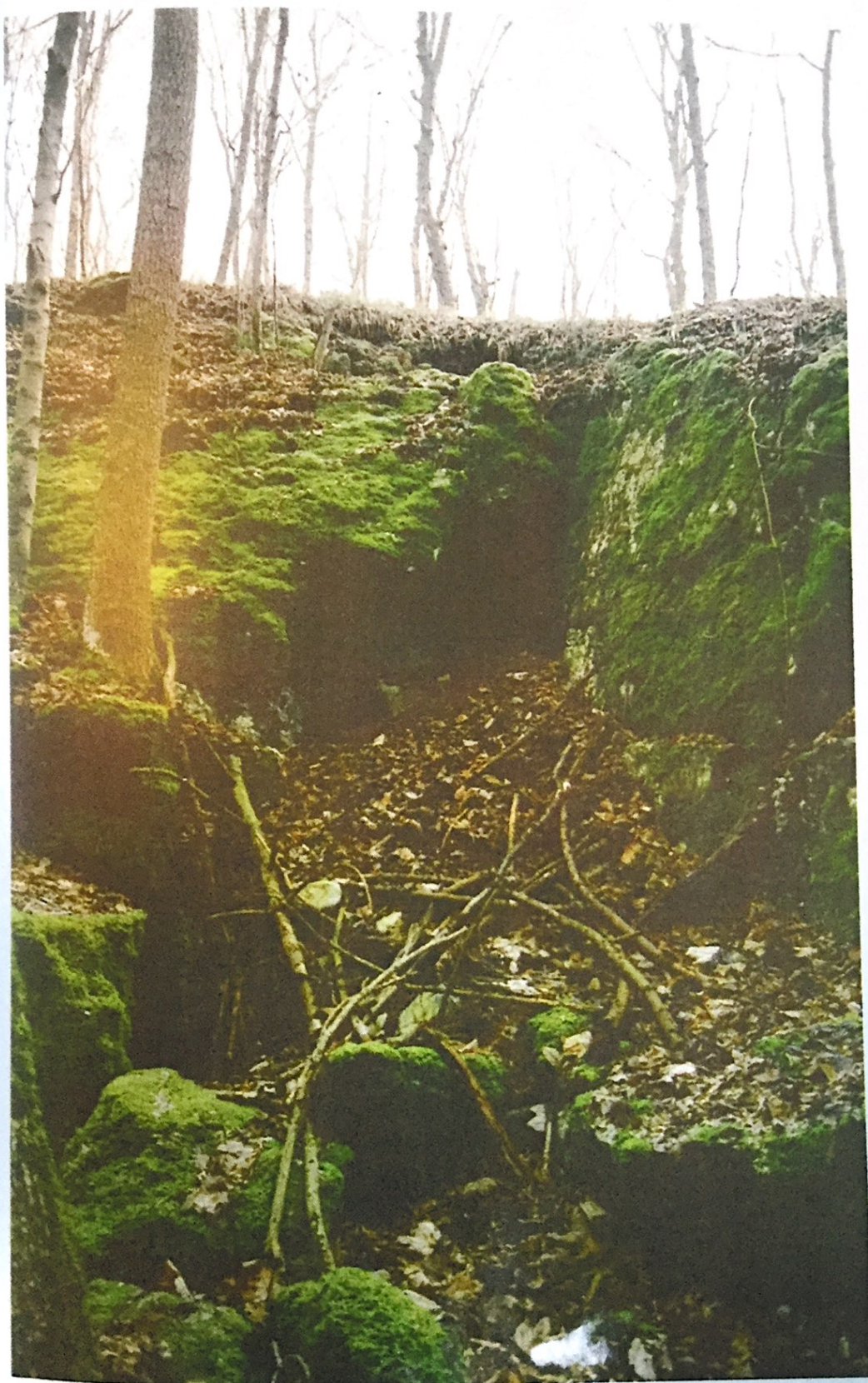
Kontakt:

poustevnik.marek@seznam.cz

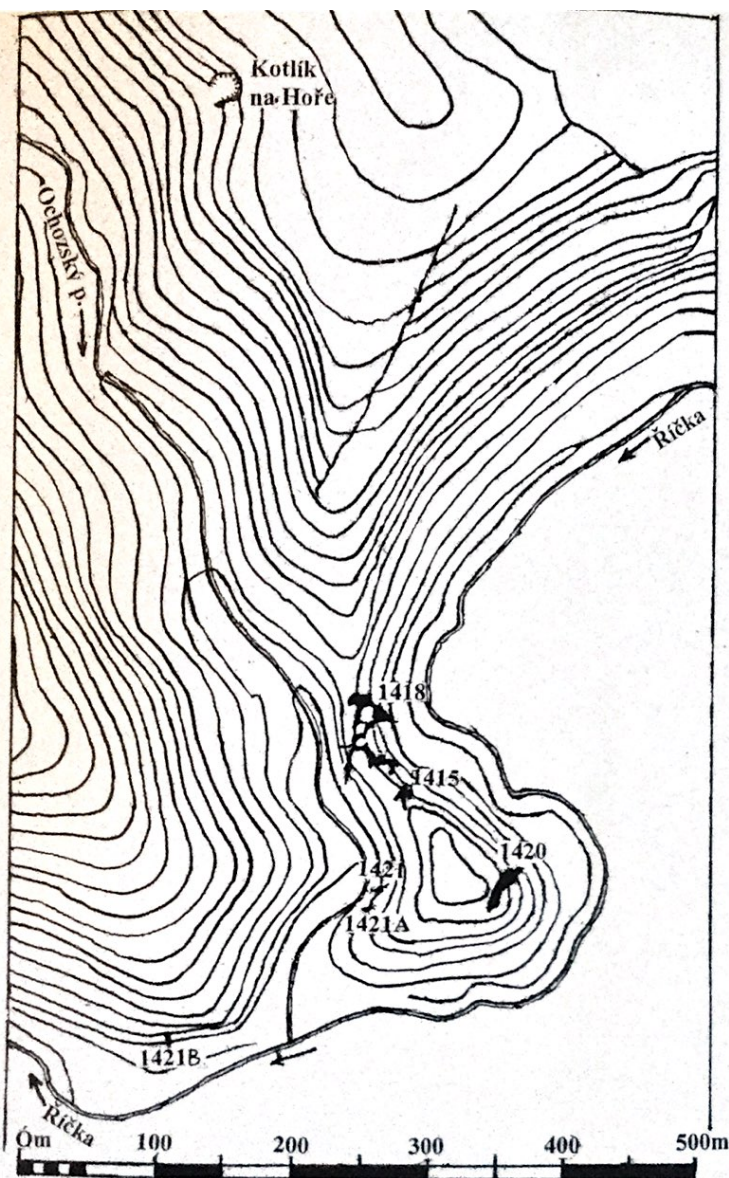
Nárazová stěna Ochozského potoka v Ochozském žlíbku (Moravský kras - jih) s nově objeveným zavaleným jeskynním vchodem č. 1421A Barunčina Pod Svatými schody.

Foto: Marek Poustevník - Šenkyřík, leden 2005

Detail zavaleného vchodu se závrtkem Barunčiny jeskyně Pod Svatými schody

Foto: Marek Poustevník - Šenkyřík, leden 2005

Jeskynní systémy Pod Svatými schody

V jižní části Moravského krasu

č. 1415 Švédův stůl, č. 1418 Málčina, č. 1420 Netopýrka,
 č. 1421 Paleoponor, č. 1421A Barunčina

stav: 1.1.2005

s použitím Základní mapy ČR 1:10 000
 a speleologických map J. Himmela a kol. (1967)
 pomocí GPS (+- 10 m) sestavil M. P.Š.
 sponzor GPS systému: G.P. s.r.o. Brno

Nová ZO
České speleologické společnosti
ve fázi ustanovení
s historií speleologických průzkumů
v Moravském krasu
od roku 1982

Vám přeje úspěch

1. 1. 2005, Soví komín, plošina Skalka, Moravský kras - jih

Kontakt: e-mail: poustevnik.marek@seznam.cz